

Eserler nähili döreýär?

Category: Edebi makalalar, Goşgular, Kitapcy, Türkmen dili
написано kitapcy | 23 января, 2025

Eserler nähili döreýär? ESERLER NÄHILI DÖREÝÄR

Akademik Baýmuhammet Garryýew bize Magtymgulynyň ömri we döredijiliginden sapak berdi. Örän ýiti zehinli, juda ýatkeş mugallym diňe bir türkmen dilini, halk döredijiliginı däl, eýsem, rus dilini, rus halk döredijiliginı-de suw içen ýaly bilýän adamdy. Gürrüň bermeklerine görä, ol öz döwründe Lukmançylyk institutyny hem tamamlan eken. Ol islendik nakyly, aňlatmany, idiomany ýüzünüň ugruna terjime edip bilýän örän zehinli, dilewar adamdy. Ol sapaga girmäge gelýärkä-de, içki pikirlerini daşyndan aýdyp gelerdi.

Sapaga başlamazdan öňürti, talyplaryň adyny, familiýasyny soraşdyrardy. Talybyň ady Gurt ýa-da familiýasy Gurdow bolsa, «Hany, gurt bilen baglanyşykly nakyllary aýdyp beriň» diýerdi. Bize:

«Gurduň agzy iýse-de gan, iýmesede», «Gurt çagasyndan ekdi bolmaz», «Gurt görende, itiň agzy biriger», «Gurt geldi – gut (bagt) geldi» diýen ýaly nakyllary aýdardyk. Mugallym biziň bilmeýän nakyllarymyzdan hem birnäçesini aýdardы, soňam:

«Gurt ýüzi – mübärek» diýen gadymy nakyly aýdardы:

Gargys gurduň zürýadyny azaldar, Goýun kibi çar tarapa il bolgul-diýip, Magtymgulydan mysal getirip, öz sapagyna başlardы. Ol Magtymgulynyň döredijiliginı toplamakda, neşir etmekde köp işler eden alymdy. Moskwa uniwersitetinde işlän ýyllary «Görogly» eposynyň türki halklaryň arasynda ýaýran nusgalary barada, onuň döreýşi we dünýä ýaýraýsy hakda ylmy iş ýazypdyr hem ony rus dilinde neşir etdiripdir. Alym «Görogly» eposynyň Pälwan bagşynyň dilinden ýazylyp alınan nusgasyny özi rus diline geçirdi we ony türkmençe we rusça «Nauka» neşirýatynda çap etdirdi. Umuman, bu uly alymyň türkmen nusgawy edebiýaty babatda, halk döredijiliği doğrusynda eden uly işleri sanardan köp. Elbetde, biz – talyplar mugallymyň «Gorkut ata» eposymyzy uruş ýyllarynda «Sowet edebiýaty»

(hazıırkı «Garagum») žurnalynda Mäti aga bilen bilelikde çap edendigi, soň özbaşdak kitap edip çykarandyklary sebäpli, geçen asyryň 50-nji ýyllarynyň başynda tussag edilendigini bilýärdik.

Ol Magtymgulynyň döredijiliği barada gürrüň berende, portfelinden arap hatynda ýazylan galyň golýazmany çykaryp, şahyryň goşgularyny şondan okardy, mysal getirerdi.

Talyplar onuň goşgy okaýsyna haýran galardylar we her sapakda oňa:

– Yoldaş mugallym, «Kepderini» okap berseňiz-le – diýip, haýys ederdiler.

Ol biziň bu goşgulardan, onuň owazly okaýsyndan lezzet alýandygymyzy bilip, ýaltanman, köp goşgy okap bererdi. Onuň şygyr okaýyş äheňi şu wagtlar hem gulagymyzda ýaňlanyp dur.

Uniwersiteti tamamlap, «Türkmenistan» neşirýatynda redaktor bolup işleýärkäm, Magtymgulynyň täze neşirine meni redaktor bellediler. Sonda Baýmuhammet Atalyýewiç bilen kän gezek duşuşmaly boldum. Ol kitabyň korrekturasyny okap, düzedişler girizip, yzyna getirýärdi.

Garaşsyz ýurdumyzda halkemyzyň edebi mirasy uly baýlyk hökmünde ile gaýtarylyp berildi. Nusgawy şahyrlarymyzyň döredijiliği giňden öwrenilýär we neşir edilýär.

Halkemyzyň edebi mirasyny ile ýaýmakda, toplap neşir etdirmekde, dünýä çykarmakda abyrsız köp işleri bitiren Baýmuhammet Atalyýewi Garryýewi diňe bir ylym beren talyplary däl, eýsem, edebiýatçy alymlar, il-günümüz ýagşylykda ýatlap ýörler. Ýagşylykda ýatlanmak bolsa ajaýyp adamlaryň ikinji ömrüdir.

Atamyrat ATABAÝEW,
Türkmenistanyň halk ýazyjysy.

«Garagum» žurnaly, № 9, 2013 ý. Edebi makalalar